

Jan Tomczak

"Handbuch pädagogischer Grundbegriffe", wyd. Josef Speck i Gerhard Wehle, München 1977 : [recenzja]

Collectanea Theologica 50/2, 214-215

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ka. Autor nie głosi poglądów przeciwnych wierze katolickiej, lecz popularyzuje wyniki badań biblistycznych i rozważania z nich płynące. Nie odkrywa więc nowych poglądów na temat osoby i nauki Chrystusa, lecz znane w gronie specjalistów rozpowszechnia dla ożywienia życia wiary, nadziei i miłości. Kto zna powierzchownie Jezusa, ten znajdzie w omawianej książce nowe i nieoczekiwane refleksje, które powinny pobudzić do ułożenia życia w stylu Chrystusa.

Warto dodać, że prezentowana pozycja zawiera około siedemdziesięciu kolorowych reprodukcji dzieł sztuki i fotografii oraz około sześćdziesięciu czarno-białych. Dzięki ilustracjom książkę chętnie bierze się do ręki, czyta się ją z większą przyjemnością i lepiej się ją rozumie, a poznana treść głębiej zapada w świadomości.

Przez wyjaśnienie rodzajów literackich i zagadnień dotyczących historyczności, przez rozważanie problemów tradycji i właściwości poszczególnych ewangelistów oraz sytuacji uczniów Chrystusa, a także pierwszych gmin chrześcijańskich i ich misji oraz sprawowanej liturgii, autor tak ukazuje Chrystusa, aby mógł go przyjąć współczesny człowiek. Przekłada więc niejako Nowy Testament na współczesny język zrozumiały dla ludzi naszych czasów.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Handbuch pädagogischer Grundbegriffe, wydawcy: Josef Speck i Gerhard Wehle, München 1977, Kösel-Verlag, s. 646+654.

Nawet specjalistom w dziedzinie pedagogiki niełatwo przychodzi ogarnąć wszystkie jej problemy, a tym bardziej studentom. Tymczasem nie tylko ci, którzy zawodowo zajmują się sprawami wychowania teoretycznie i praktycznie, potrzebują wiedzy pedagogicznej. Jest ona konieczna również, przynajmniej w pewnym aspekcie praktycznym, każdemu człowiekowi, zwłaszcza rodzicom. Stąd rodzi się potrzeba opracowania podręcznego, łatwo dostępnego zainteresowanym.

Klasyczną formą przekazywania wiedzy jest monografia, która jednak nie daje możliwości przedstawienia całej wiedzy ze zwiększającym się skomplikowaniem i zróżnicowaniem. Również tak niezbędne „wprowadzenia” do pedagogiki mogą mieć ze swego założenia tylko charakter propedeutyczny i muszą odsyłać czytelników, szukających bardziej szczegółowych informacji, do obszernej literatury. Gdy pracuje nad tym jedna osoba, przedstawienie kompetentne całokształtu wiedzy określonej dziedziny przerasta jej możliwości i siły.

Wiedzę określonej dyscypliny można przekazywać także w formie słownika, który dostarcza precyzyjnych, szczegółowych informacji dzięki wielości haseł. U użytkowników zakłada jednak dokładną znajomość struktury całej wiedzy. Dlatego nie wszyscy mogą z pożytkiem się nim posługiwać. W każdym razie jest trudno wniknąć przez mały artykuł hasłowy w stan problemu i wyrobić sobie pogląd na całość.

Mając na względzie powyższe uwagi, wydawcy książki wybrali drogę, która łączy zalety monografii i słownika, a stara się uniknąć ich braków. W obszernych artykułach przedmiotowych został przedstawiony całokształt wiedzy pedagogicznej naszych czasów, pod najróżniejszymi aspektami.

Wydawcy i autorzy nie zakładają, że przez poszczególne artykuły można ukazać całą wiedzę pedagogiczną. Dlatego po każdym artykule podają wykaz literatury ułożony alfabetycznie według nazwisk autorów. Liczba podanych pozycji waha się od kilkudziesięciu do kilkuset. Ten wykaz literatury może świadczyć, że wypowiedzi naukowe w dziedzinie pedagogiki zawarte w omawianej książce opierają się na fachowej wiedzy autorów i gruntownej znajomości problemów. Nie chodzi jednak o ukazanie osobistych poglądów autorów, lecz o przedstawienie całościowe zagadnienia zgodnie z dzi-

siejszym stanem wiedzy. Wydawcy czują się związani tradycją dotychczasowych wysiłków poznawczych — rzeczowych i metodycznych — na polu pedagogiki. Z drugiej jednak strony przyjmują potrzebę krytycznego przebadania dotychczasowych osiągnięć i konieczność dalszego rozwoju. Wydawcy chcieli, żeby sądy i oceny zawarte w omawianej książce dalekie były od skostnienia i tradycjonalizmu oraz niehistorycznego i naiwnego aktualizmu. Ich postawa jest „otwarta”. Ujawniła się w sformułowaniu i w wyborze haseł oraz w wytycznych dla współpracowników. O tym wyborze decydowało nieraz nie tylko doniosłe znaczenie pojęcia, ale również specyficzne skonkretyzowanie danego problemu we współczesnej dyskusji fachowej, np. artykuł „nauczanie” (*Unterricht*) umieszczono ze względu na wyniki nowoczesnego badania nauczania.

Autorom nie chodzi o to, aby dać materiał bezpośrednio dla praktycznego działania, lecz próbują krytycznie roztrząsać podstawy każdego pedagogicznego działania i myślenia. To założenie sprawia, że niejeden praktyk odczuje brak artykułu mówiącego bezpośrednio o praktycznym wychowaniu. Z drugiej strony umieszczono hasła, których ogólnie na pierwszy rzut oka nie uważa się za podstawowe pojęcia pedagogiczne. Są one jednak niezbędne przy dzisiejszym stanie refleksji ze względu na cel tego podręcznika. Taki charakter ma np. artykuł *Didaktik der deutschen Sprache* (Dydaktyka języka niemieckiego).

Nad czterdziestoma czterema artykułami zawartymi w dwóch tomach omawianego podręcznika, a umieszczonymi alfabetycznie według haseł, pracowało czterdziestu pięciu wybitnych specjalistów. Prawie każde hasło zostało opracowane przez innego autora. Tylko niektóre artykuły pisały wspólnie dwie lub trzy osoby. Wydawcy wybrali naukowców kompetentnych w danym odcinku wiedzy i pozostawili im swobodę sposobu traktowania materiału. Dali jedynie wytyczne, aby przedstawiono krytycznie współczesny stan wiedzy, refleksję nad rozwiązanymi oraz otwartymi problemami, jak również nad tym powziętymi rozstrzygnięć. Dzięki temu w omawianej książce występują różne elementy naukowego badania w pedagogice. Rozbieżne stanowiska nie są harmonizowane, lecz świadomie konfrontowane.

Historyczny rozwój został o tyle uwzględniony, o ile jest niezbędny do uchwycenia systematycznych związków. Szczególną uwagę poświęcono owym dziedzinom, które rozwinęły się w ostatnich latach, jak np. ekonomia oświaty (szkolnictwa), cybernetyka, nauczanie programowane, oraz tym problemom, które są faworyzowane przez badania w pokrewnych dyscyplinach, np. teorie uczenia i uczenia się.

Tak więc omawiana książka zawiera skrót współczesnej wiedzy o wychowaniu. Przez przedstawienie problemów i bogaty wykaz literatury dołączony do poszczególnych artykułów daje niezawodną orientację w całości kształtce wiedzy pedagogicznej naszych czasów. Sporządzenie obszernego, bo liczącego ponad pięćset haseł, alfabetycznego skorowidzu rzeczowego ułatwia szybkie znalezienie poszukiwanego zagadnienia i wykazuje związki wzajemne między poszczególnymi artykułami. Omawiany podręcznik może być cenną pomocą dla naukowców w dziedzinie pedagogiki i nauk pokrewnych, dla studentów tych dyscyplin i dla wszystkich zainteresowanych problemami wychowania.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Vorlesebuch Religion — Dias. Seria 1: *Freiheit — Verantwortung*; seria 2: *Mensch — Mitmensch — Gott*, wyd. Hans May i Dietrich Steinwede, Zürich-Lahr-Köln 1978, Benziger Verlag — Kaufmann — Vandenhoeck und Ruprecht, s. 16+15.

Przedstawione dwie serie zawierają po dwanaście przezroczy czarno-białych i kolorowych, które mają z małymi wyjątkami bezpośredni związek